6

DISSERTATIO MEDICA INAUGURALIS, DE SOMNO:

QUAM,

ANNUENTE SUMMO NUMINE,

Ex Auctoritate Reverendi admodum Viri

D. GULIELMI ROBERTSON, S. S. T. P.

ACADEMIÆ EDINBURGENÆ Praefecti;

NEC NON

Amplissimi SENATUS ACADEMICI consensu,

Et nobilissimae FACULTATIS MEDICÆ decreto,

PRO GRADU DOCTORATUS,

SUMMISQUE IN MEDICINA HONORIBUS ET PRIVILEGIIS RITE ET LEGITIME CONSEQUENDIS;

Eruditorum examini subjicit

ROBERTUS CLEGHORN,

SCOTUS.

Soc. Reg. Med. Edin. Soc. Ext.

Nec non

Societ. Reg. Antiq. Scotic. Soc. Cor.

Ad diem 12. Septembris, hora locoque solitis.

Somne, quies rerum, placidissime somne Deorum,
Pax animi, quem cura fugit, Qui corda diurnis
Fessa ministeriis mulces, reparasque labori! OVID.

EDINBURGI:

Apud BALFOUR et SMELLIE,

Academiae Typographos.

M,DCC,LXXXIII.

GEORGIO CLEGHORN, M. D.

Rei anat. in Coll. Dubl. Praelectori,

Artis Medicae,

Laboribus ejus scriptisque,

Excultae admodum atque ditatae,

Inter primos perito,

Hanc Dissertationem,

Summae observantiae testimonium,

Dicat

ROBERTUS CLEGHORN.

DISSERTATIO MEDICA

INAUGURALIS,

DE

SOMNO.

UTI lux ac tenebrae, ita ſomnus et vigilia, ſemet ſemper invicem excipiunt. Huic legi non modo animalia, ſed vegetabilia quoque, parere videntur. Signa, ut et tempora dormiendi, ſunt aliis in herbis alia. Vix ulla hora eſt, qua non abdormiſcit vel expergiſcitur aliqua *, et ordo foliorum, ut nempe flos tenellus contra frigus nocturnum optime defendatur, eſt admodum varius.

Quinetiam, animalia plurimas exhibent varietates. Pleraque noctu dormiunt, non tamen

* Linnaei Horolog. Plant.

desunt quae tunc vigilant ac praedantur. Bubo et felis sunt exempla.

Sopor quorundam complures menses durat, ut in glire, hirundine, multisque aliis videre est; alia sine somno diutissime degunt; pisces enim aliquot, navem rapidam, diesque noctesque, sectantur, ita ut somno necessario sit parcus vel nullus. Hic tamen ager latior est quam ut eum peragrare audeam. Omnibus hujusmodi igitur dehinc omissis, ad hominem animum advertam, inde fere tota descriptio deprometur, eo omnia ratiocinia spectabunt.

Cum singulis naturam somni, et conspectu aliorum, et propria experientia considerare licet, cum praeterea plurimi auctores, ab Aristotele ad Hallerum usque, hanc rem illustrare fuerunt aggressi, cuncta ad eam attinentia fore certa, forsan nonnulli expectabunt. Rem tamen prorsus contrariam invenient. Historia ipsa varie traditur, de effectibus inter auctores parum, de causa proxima, non omnino, convenit. Litibus inter viros, experientia et studio multorum annorum adjutos, componendis, juvenis paucula raptim scribens minime est aptus. Nonnulla obscura igitur penitus praetermisi, alia in medio reliqui, et ubique, auctores, nec

veneratus

veneratus neque aſpernatus, naturam pro virili reſpexi.

Omnia quae dicenda ſunt ad quatuor capita redigentur, viz. 1mo, Phaenomena ſomni; 2do, Ejus cauſas remotas; et 3tio, Effectus. Ex quibus conſideratis quid de cauſa proxima colligere liceat examinare, 4to, conabor.

CAP. I.

Poſt tempus brevius vel diuturnius, prout mos conſuetudinem formaverit, vel labores praegreſſi fatigaverint, homo defetiſcitur. Praeterita parum deſtincte reminiſcitur, de praeſentibus prave judicat; multaeque imagines imaginationi obverſatae, inter ſeſe commiſtae, animum ludunt. Philoſophus jucunda ſcientiarum, quae alias avide proſequitur, nunc negligit; nec avarus divitias, nec libidinoſus voluptatem, diutius curat. Attentio animi, voluntati minime obtemperans, ad rem quamlibet difficillime advertitur, et cito, homine fruſtra renitente, eam deſerit. Motus omnigenus ingratus quieti poſthabetur. Muſculi fatigationi

maxime

maxime obnoxii, oneri fuftinendo impares evadunt; unde genua ftanti tremunt; ofcitatio fit frequens, necnon pandiculatio; caput nutat, 'labuntur manus et brachia, et, fi quid his comprehenfum fuit, infcio elabitur *;' atque fi dormibundus adhuc ftare laborat, procumbit humi. Oculi jamdudum graves, gradatim connivent, et demum occluduntur. Auris diutius oculo vigil fonum omnino negligit, vel parum apte capit. Motus voluntarii expers, rerumque extremarum oblitus, mortalis demum fomno obruitur.

Motus cordis et arteriarum durat, fed tardatur; lentius et faepe cum ftertore perficitur refpiratio; motus inteftinorum perftat. Homo, inter profundum foporem, vel non omnino vel perperam fentit; ficta, interdum verifimilia, faepius abfurda, fere femper creduntur; membra, imperium voluntatis plerumque afpernantur; et judicium faepiffime hallucinatur.

Qui ante diem nafcitur infans fere perpetuo fopori deditur. Infans maturus plus juvene, juvenis, plus adulto, dormit; et fenex, quod ad

* Marrher, de Somno, p. 466.

ad plurima infanti ſimillimus, ſubinde ſopitur.

Plurima ſomnum ſpectantia conſuetudine, cujus imperium nuſquam magis valet, reguntur. Qui eadem hora cubare vel exurgere diu fuerint ſoliti, ii tunc ſomnum nec arcere nec protrahere facile poſſunt. Inter milites, tamen, nautaſve, vigiliarum ſomnique nec die nec nocte diſcriminata tempora. Id, quod gerendis rebus ſuperſit, quieti datum; ea neque molli ſtrato, neque ſilentio arceſſita.

Febribus vigiliave diuturna debilitati diutiſſime dormiunt; nec exempla deſunt ubi ſopor profundus complures menſes duraverit. Exempla hujuſmodi plerumque ſunt morbida, ideoque nunc praetermittenda, ut et hiſtoria ejus Hiſpani, qui per longum vitae decurſum vix unquam ſomnum iniit *.

Quo mens purior, corpuſque ſanius, eo ſomnus gratior et lenior. Namque, cum morbi hoc, vel vitia illam infeſtant, ſomnus vel aufugit, vel diris inſomniis adeo turbatur, ut infelicem mortalem parum reficiat.

Lux

* Gooch's Caſes.

Lux aurorae, cantu avium, varioque ſtrepitu comitata, ſtimulis internis adjuta, homines excitat. Expergefacti tamen, muniis vigilum plene obeundis non ilico apti evadunt. Oculi adhuc connivent, aures hebent, judiciumque torpet; at brevi, muſculis extremarum partium iterum iterumque extenſis, ſomnus penitus decedit.

Tempus quod ſomno deditur variat pro fatigatione praegreſſa, pro ſtatu valetudinis, praecipueque pro conſuetudine.

CAP. II.

Cauſae Somni.

Hallerus bene notat, ſomnum ſequi vigiliam et labores vitae humanae. Modo irritatio morborum et pathematum abſit, ſomnus fatigationem omnigenam, ſeu corporis, ſive animi, certe conſequitur. Durus agricola qui quotidie in terra colenda verſatur, miles ſtrenuus, longo itinere vel acri praelio facto, nauta audax ventis marique agitatus, poſt labores peractos, cito obdormiſcunt. Somnus adeo evadit neceſſarius,

ut

ut nulla pericula, nullus tumultus eum fugare queant. Nauta, qui malum ſcandit, undarum aeſtuantium oblitus, miles fragore et tonitru bombardarum, mortem minitantium, parum commotus *, ſomno inviti obruuntur.

Labores animi non tam cito ſomnum inferunt, quia mentem dormibundi adhuc agitant, et ita ſomnum arcent; ſed, ſi hoc non fit, ſomnus eos, aeque ac corporis, labores excipiet. Fatigatio igitur ſomnum neceſſario infert cunctis animalibus; multae tamen cauſae ejus adventum accelerant, vel levi fatigatione praegreſſa, eum conciliant, quarum aliquot jam ſunt recenſendae.

1mo, Impreſſiones nullae vel leves ſomno favent. Qualiſcumque ſentiendi theoria placeat, hoc certo concedetur, res externas ſenſus quodammodo afficere, et harum impreſſionum abſentiam ſomnum ſemper allicere. Ubi ſilentium ac tenebrae regnent, niſi morbus corpus vel affectus animum angat, nemo non ſit ſomniculoſus. Hinc gentes barbarae, ‘ quoties bella non ‘ ineunt, non multum venatibus, plus per otium ‘ tranſigunt, dediti SOMNO ciboque. Fortiſſi-

‘ mus

* Haller tom. v. p. 599. et auctores ibi citatos.

'mus quiſque ac bellicoſiſſimus nihil agens, de-'legata domus et penatium et agrorum cura 'foeminis, ſenibuſque et infirmiſſimo cuique ex 'familia, ipſi hebent; mira diverſitate naturae, 'cum iidem homines ſic ament inertiam, et 'oderint, quietem *.'

Sed ſilentium non ſemper ſomnum conciliat, ob nempe deſidiam, vel affectus animi mortalem agitantes. Rebus ita ſeſe habentibus, ſonus iſti, qui mentem ſine agitatione occupant, mire ſopiunt; itaque, in aulis tyrannorum, qui, rebus populi turpiter neglectis, ſe totos voluptati dediderunt, animum paventem a vita parum decora, factiſve cruentis revocare, et ita ſomnum invitare, non ſilentio, ſed molli muſice, mos erat. Alii omnes ſonus, quotquot ſunt, qui attentionem animi avocant, nec ad actionem ducunt, eundem edunt effectum. Hujuſmodi ſunt, apum ſuſurrus, rivi lene fluentis murmura, zephyri arbores agitantes, vox turturis ab ulmo aërea gementis, oratio frigida de re neglecta, et alia inſuper multa. Gutta aquae ſubinde cadens, ſonumque levem emittens, in phrenitide ipſa ſomnum interdum allicit.

Memoria

* Tacit. de Mor. Germ. cap. xv.

Memoria ſemper tenendum eſt, conſuetudinem hic ut alibi multum valere. Somnus oppidani ſtrepitui ac tumultibus noctu aſſueti, quiete ruris rumpitur, et ruricola, inter varios oppidi ſonos, ſero obdormiſcit, cito expergiſcitur. 'Cuique uſitata ſomnum accerſunt. Nautis in 'cymba decubitus, et in mari navigatio, et littorum ſonus, et undarum murmur, et ventorum 'bombus, et maris naviſque odor. Muſico tubarum exercitatio quietem affert, aut lyrae 'cantus, aut citharae *.'

Motus lenis, aequalis, idem praeſtat. Pullus, capite ſub ala condito, parumper celeriter circumactus, cito obdormiſcit; infans vagiens motu cunarum brevi quieſcit, et plerique in curru vel navi leniter, aeque, et conſtanter progrediente, fiunt ſomniculoſiores.

Impreſſiones ſedantes quoque, quales nempe proveniant a recordatione malorum praeteritorum, vel a deſcriptione eorum quae ſunt ſomno ciendo apta †, eodem forſan ſunt recenſendae. Imo moeror et fatum inſtans, profundiſſimum

 ſoporem

* Aret. ex Van Swieten, tom. II. p. 336.

† Ad hoc probandum lege Thomſon's Caſtle of Indolence.

ſoporem aliquando inferunt. Exemplum hujuſmodi, in nupero bello civili, notabatur. Miles captus, cui innotuit diem craſtinum fore ſibi ſupremum, ſopore eo uſque obruebatur, ut nec tumultus certaminis nocturni, nec vox ſociorum fidelium, omnia pro ejus libertate molitorum, nec certa ſalus ei oblata, niſi poſt aliquantum temporis, excitare poſſet. Cuſtos carceris Londinenſis, Ackerman, vir admodum ſagax, notat, ſe raro videre reum capitis qui nocte poſt damnationem dormiat, aut qui nocte ante lethum vigilet.

2do, Deſideria vehementia expleta, dolorque decedens, ſomno quoque favent. Eſuriens ſitienſve difficillime dormit; qui tamen cibo vinoque, iidem fere ſemper ſomno, ſunt gravati.

Hinc omnia fere animalia poſt cibum ſumptum dormitum eunt, vel, ſi mos aut negotia vetent, oſcitant, minuſve vivida evadunt. Cibo ingeſto, ſtimulus famis tollitur, unde mortalis fiat ad ſomnum proclivis; praeterea tamen, ut Hallero, acumine judicii, non minus quam eruditione omnigena, inſignito, placet, major copia ſanguinis ad ventriculum verſus fluit, et vaſa cerebri quadantenus deplentur. Quantum autem

tem vaſa hujus depleta ad ſomnum conferant, poſtea dicetur.

Marrher omnino aliter de hac re judicat, revulſioniſque opinione rejecta, ſomnum quem cibus ciet, accumulationi ſanguinis in capite, ob nempe ventriculum tumidum, deſcenſum diaphragmatis, et inde motum ſanguinis per pulmonem impedientem, tribuit. Rubor vultus ac dyſpnoea hanc opinionem quodammodo firmant; ſed ſomnus haud raro ſequitur id cibi quod nec ruborem vultus, nec dyſpnoeam efficit. Utcunque hoc ſit, de re ipſa non ambigitur *.

Idem de Venere verum eſt. Libido, quodque animal vividum ac vegetum praeſtat, ſed ſatiata, triſtitiam ac ſomni deſiderium relinquit. Non modo philoſophi ſed pictores hanc rem eleganter expreſſerunt †. Juvenis *ante* conſpicitur vividus, fervidus, ardens; *poſt* tamen, habitus oris diverſus, non idem vigor in vultu, nec vis eadem in oculis. Moeſtus ſuſpirat, ſomnoque advenienti gratulatur.

Qui

* Tom iii. p. 474.

† Praecipue Hogarthius immortalis.

Qui diu doloribus fuerunt cruciati, ii in somnum profundum, dolore remittente, cito incidunt; quod in dolore dentium, abdominis, ac puerperii, quotidie observare est. Quanto acerbiores dolores, tanto profundior ac diuturnior sopor; unde qui tormentis inquisitorum fuerunt fere laniati, dies plures continuos saepe edormiant. In omnibus hujusmodi exemplis, dolor decedens jucundissimum ciet sensum; et, corpore praegressi doloris saevitia confecto, somnus facillime obrepit.

3tio, Pleraque quae corpus totum, partesve ejus, relaxant, somnum alliciunt; cujusmodi sunt tepidum balneum, fomentatio pedum, haemorrhagiae *, aliaque multa. Quin calida lavatio et haemorrhagiae corpus relaxent, nemo inficias ibit; et non modo somnus sed syncope eas nimias, vel gradu vel diuturnitate, consequitur. Tensio qualiscunque subito relaxata, partim ob dolorem distensionis levatum, partim ob corpus debilitatum, eosdem edit effectus.

Fomentum pedum gratissimos gignit sensus, et cum adeo lenis est ut animum parum excitet, cum

* A duabus libris sanguinis amissi mors per somnum, Benevent. abd. morb. Is erat exitus Romanorum, qui venas sibi secabant perituri. Haller, t. v. p. 602.

cum ſanguinem a cerebro derivat, cumque partes mire relaxat, ſomnum valde conciliat. Frigus pedibus admotum, ut omnes norunt, ſomnum diu abigit, ob ſenſum ingratum, imo dolorificum, et, Hallero judice *, ob ſanguinis nimiam copiam ad alias partes, praecipue ad cerebrum, appulſam. Calor externus, quatenus partes ſolidas corporis relaxat, et vim gignendi caloris internam minuit, ſomno favet; ſi tamen calor internus et actio arteriarum augeantur, ſomno obſtat.

De frigore toti corpori applicato nil adhuc dictum, nec quid dicendum ſit, bene conſtat. Hyeme ſaeviente, omnia animalia hebent, quaedam omnino torpent. Homo ipſe frigori extremo diu objectus, profundo ſopore opprimitur, ita ut vix excitari queat. Citra hunc gradum tamen, frigus adeo non ſomnum invitat, ut procul abigat.

* Verba ſunt, 'Non dormiunt, quibus pars aliqua friget, dum interim caput calet. Iniquus inde ſanguinis motus fit, et congeſtio ad cerebrum, et quies impeditur,' t. v. p. 615. Antea, p. 603. idem dixit. 'Ita, (i. e. ex frigore) dum ſanguis introrſum refugit, congeritur in cerebrum— ;'' et mox poſtea addit, 'Ingruit ergo ſuaviſſima ad ſomnum invitatio,' &c. Num hoc ſibi conſtat? Licetne habere congeſtionem in capite pro cauſa cum ſoporis tum vigiliarum?

abigat. Dolorificum enim eſt, et animalia (ni nervi laedantur) ad actionem incitat.

4to, Cauſis denique ſomni permulta, quae narcotica nominantur, ſunt annumeranda. Eorum plurimae extant varietates. Quaedam enim nervos naſi, alia ventriculi, afficiunt. Multa aromata ad priorem claſſem pertinent: ‘ Etiam ex ‘ ciſtis caryophyllorum, et maceris apertis, ſom‘ nus bajulos invaſit.’ Fertur, fraudatores hodiernos in gallia pulverem nicotianae immiſcere talem, qualem ſi quis naſo adhibuerit, ſomno certiſſime corripietur, pecuniamque deperdet. Aër fumo carbonis, vel phlogiſto undecunque orto, vitiatus, idem praeſtat. Hinc qui magno coetui in anguſto conclavi clauſo adſunt, interdum obdormiſcunt, ſemper fiunt ſomniculoſi, idque non modo ob calorem, ſed ob aërem vitiatum; namque iidem, aequum caloris gradum, citra ſoporem, in aëre puro ferre queunt.

M. Allamand * hanc ſententiam pulchro experimento illuſtrat. Animal quod ſingulis hiemibus, ſub terra ſepultum, torpere ſolebat, eduxit, et aëri libero, ita frigido ut aquam congelaret, objecit. Animal nihilominus adhuc

vigil

* Vide Smellie's excellent tranſlation of Buffon, Vol. vii. p. 194.

vigil minime torpebat. Idem ſub terrae ſuperficiem demerſum, et undique occluſum, intra paucos dies torpebat, iterumque aëri externo aeque frigido objectum, reviviſcebat; unde auctor colligit, torporem animalis non frigori unice, ſed mutationi aëris reſpirati quoque, eſſe tribuendum.

Quae nervis ventriculi adhibita ſomnum movent, ea ſunt admodum numeroſa. Prae omnibus tamen opium eminet, cujus vis adeo eſt nota, cujuſque dotes tanta cura indagatae, tantaque elegantia a Whytio, Monroio, aliiſque recenſitae fuerunt, ut nil hic dicendum judicem. Qui plura cognoſcere avent, eos ad auctores jam nominatos relegabo.

De iis narcorticis, quae corporis ſuperficiei admota ſomnum cient, nil dicere audeo, quia nil certum de iis inveni. Crocum pro exemplo quidam proferunt.

Ex ſupra dictis, facile erit colligere ea, quae inimica ſomno evadunt. Impreſſiones validae undecunque ortae, animi attentio, ſenſus moleſti, et plura ingeſta (cujuſmodi ſunt thea et caffea,) huc ſunt referenda.

CAP.

CAP. III.

Effectus Somni.

Nunc ad partem, ubi plurimae difficultates urgent, pervenitur. Opiniones auctorum ſtant aliae contra alias inſtructae, nec facile eſt verum colligere, idve rite exprimere. Fere nil univerſe affirmare licet, tot extant exceptiones, quas omnes ſigillatim numerare, ſcribentem ac legentem aeque taederet. Haec omnia perpenſa veniam erroribus conciliabunt; nam conatus hujuſmodi laude eſſe indignos agnoſco.

1*mo*, Senſus res externas non omnino vel perperam capiunt. Inter omnes conſtat, ſenſus externos de rebus externis, deque earum quibuſdam proprietatibus, nos vigiles certiores facere. Inter dormiendum, attamen, res externae vel neutiquam, vel aliter ac inter vigilandum, percipiuntur. Cum palpebrae occluſae lucis aditum prohibeant, nemo viſum expectaret; ſed naſus et auris adhuc aperti conſpiciuntur, cutis immutata manet; nec odor tamen, nec tactus, nec ſonus, ſenſum movet.

Mor-

Mortalem tamen quodammodo affici, etſi citra ſenſum diſtinctum, multa commonſtrant. Si quis, alio loquente, obdormiſcat, colloquio durante, ſomnus durat, illo ceſſante, ſomnus saepiſſime rumpitur.

Pari ratione, qui inter ſtrepitus dormire ſolet, ſilentio ſubito facto, expergiſcitur. Sunt quibus haec forma loquendi parum placet. Quin colloquii finis, ſonorumve ſolitorum abſentia, ſomnum rumpat, haud abnegant, ſed affirmant, ſomnum aufugere ob ſtatum cerebri ſubito mutatum, ſomnique fugam minime probare cerebrum antea fuiſſe excitatum. Quomodo tamen ſilentium ſubitum, ſtatum cerebri mutare queat, ni ſonus antea id quodammodo excitaſſet, difficillimum eſt intellectu.

Auris, ſecundum quoſdam, diutiſſime vigilat; nec exempla deſunt ubi quaeſtionibus dormienti optime auditis, clare fuerit reſponſum. Perceptiones hujuſmodi a vigilantium valde differunt; quae enim vigilans tacuiſſet, eadem dormiens vulgat, nec memoria facti, ſomno fugato, manet. Siquis conabitur dormienti arcanum elicere, operam plerumque perdet, niſi ipſe dormiens de re loquatur.

Musca, ex gr. corpus titillante, nullus sensus cietur, vel ineptus, ita ut de re penitus diversa dormiens somniet. Idem de sensibus intus oriundis est dicendum. Ventriculus crapula gravatus vigilanti fit perquam ingratus; dormienti autem somnium, horridum vel incubum infert. Monstrum horrendum, cuilibet animali foedissimo simile, pectori insidere, idque ad strangulationem usque, opprimere videtur.

2do, Mobilitas omnium musculorum minuitur, ita ut voluntarii imperio voluntatis non pareant, involuntarii lentius moveantur. Plerumque inter somnum nullius voluntatis conscii sumus, et tunc nil de musculis colligere licet. Si manum vigilantis, e. g. attollas, ni voluntas exerceatur, membrum suo pondere proruet. Interdum tamen, uti postea plenius dicetur, voluntatis conscii sumus, cujus imperium musculi aspernantur. Qui somnio horrifico terretur, immanem feram, vel hostem trucem, effugere saepissime cupit, adeoque laborat ut copia sudoris prorumpat, pectus anhelet, somnusque aufugiat.

'Ac velut in somnis, oculos ubi languida pressit
'Nocte quies, nequicquam avidos extendere cursus
'Velle videmur, et in mediis conatibus aegri

'Succi-

'Succidimus; non lingua valet, non corpore notae
'Sufficiunt vires, nec vox nec verba sequuntur.'

Si voluntas oriatur a re qualibet externa, musculi interdum obediunt; sic, manus facillime tollitur ad id abigendum quodcunque pruritum efficit, et ad partem scabendam.

Musculi, qui vitalibus functionibus inserviunt, lentius moventur; sed lis hac de re jampridem exorta nondum componitur. Sunt quibus placet pulsum esse inter somnum velociorem, etsi major pars aliter sentit. Plurimae observationes stant utrinque, ex quibus, quippe contrariis, nil colligendum esse judico. Multa certe cura, frequentique iteratione, est opus, priusquam hoc modo verum attingere possimus. Si quis obdormiat, nonam circiter horam, pulsus forsan velocior evadet tres horas post, quam mox ante, somnum inceptum; id tamen non a somno, sed a diurna mutatione corporis, oritur. Quinetiam, siquis, interdiu jejunus, copiam cibi potusque stimulantis noctu ingurgitarit, ejus pulsus velocior fiet postquam somnus accesserit, ac antea. Sed, caeteris paribus, pulsum somno retardari, affirmare audebo, quod quidem pleraque somnum spectantia suadere videntur.

Pulſus arteriarum, ut omnibus notum, ab actione cordis, et haec a ſtimulo ſanguinis, penitus pendet. Ubi igitur ſanguis lente ad cor reducatur, lente quoque exibit. Quomodo nunc res ſeſe habet inter ſomnum ? Muſculi voluntarii fere omnes quieſcunt ; ecce igitur unam tardioris reditus cauſam. Pathemata quoque, quae cor magnopere afficiunt, vim et irritabilitatem ejus augendo, tunc plerumque torpent. Nec ira ob injurias, nec laetitia ob ſuas vel amici res ſecundas, dormientem agitat, quae tamen, ut et reliqua pathemata excitantia omnia, ſanguinis quantitate minime aucta, motuque voluntario eodem perſtante, cor vigilantis ita afficere ſolent, ut ictus frequentiores et validiores cito deveniant. Cum igitur plurimi muſculi quieſcant, cumque cor ſtimulis pluribus deſtituatur, nemo, a priore, pulſum velociorem inter ſomnum expectaret.

Quae de pulſu jam dicta, de reſpiratione fere eadem ſunt dicenda. Qui ſtat, vel recumbit quietus, ei reſpiratio mollis et lenta ; ſed qui ſtrenue ſemet exercet quomodocunque, vel qui pathematibus acribus agitatur, ejus pectus anhelum citiſſime movetur. Modo ſomnia abſint

ſint autem, dormientes ex toto quieſcunt, omniumque animi affectuum evadunt immunes.

Quin irritabilitas omnium fere muſculorum minuatur, nemo, phaenomenis rite perpenſis, dubitare poteſt. Rheuma, fauces vigilantis perpetuo titillans, dormienti nil moleſtiae faceſſit. Lapis in ureteribus, vel in urethra haerens, doloremque ciens, tunc ſaepe ſine dolore ejicitur. Sed num ſphincteres relaxantur? Certe non adeo relaxantur, ut urina faeceſve elabantur; ſed relaxatio ſola huic rei non ſufficit. Cum alvus deponitur, vel urina emittitur, quid ſit quaeſo? Num ſphincteres ſolummodo relaxantur? Minime quidem, ſed multi muſculi, ſimul agentes, contractionem ſphincterum ſuperant. Quod ad faeces, muſculi abdominis, una cum diaphragmate, magnopere agunt. Quantum urinam ſpectat, non modo muſculi abdominis, ſed veſicae ipſius, ſphincteris contractionem vincunt. Nonne tamen in febribus faeces et urina inſcie elabuntur, ex nempe ſphincteribus debilibus ac reſolutis? Quin ſphincteres in extrema debilitate ita relaxentur, ut faeces, quae plerumque fluidae ſunt, ſine niſu elabantur, non abnego; res tamen ſaepius delirio quam debilitati eſt tribuenda. Æger,

ger, ſcilicet, delirans credit alvum vel veſicam eſſe ſibi exonerandam, niſus fit, et inde evacuatio. Alias, animus ad rem attendendo videtur impar; alias, corpus adeo fit tenerum ac debile, ut aeger, immunditias motui cuilibet, anteferat.

Urinae incontinentia pendere videtur non tam a reſolutione ſphincteris, quam a ſuperficie interna ita morbida, ut urina, etſi parum abundat, eam ad contractionem ſtimulet. Hinc frequens mictio. Ventus inter dormiendum ſaepiſſime elabitur, unde, ut et analogia ductus, ſphincteres eſſe laxiores, veriſimile judicem; non tamen adeo laxantur, quin urinae faecibuſque retinendis ſufficiant, quia, ſcilicet, ad eas evacuandas, voluntatis exercitio plerumque eſt opus. Ex minuta irritabilitate cunctarum partium, faeces ac urina, magis quam inter vigilandum, citra irritationem, accumulantur.

Ex ſupra dictis, calorem imminutum iri, facile erit colligere. Hunc cum circuitu connecti nemo ignorat. Si igitur pulſus ac reſpiratio dormientis fiant tardiores, calor haud dubie imminuetur. Obſervatio hanc opinionem confirmat; quem enim veſtibus ſolitis obtectum

ſomnus

ſomnus invaſerit, is cito frigeſcit in loco ubi vigilans, etſi quietus, ſat calidus foret.

3tio, Cunctae ſecretiones ſomno minuuntur. Hae omnes a circuitu pendent, quo minuto, eae plerumque minuuntur. Os mane adeo areſcit, ut cum primum vigilaverit, homo guſtando nil accurate diſtinguere poſſit. Etiam dum plurimum ſalivae, ſtimulo mercurii, ſecernitur, nocte parum prae die effunditur. Nemo vigilans tantillum urinae, intra eaſdem horas, effundit, quantum dormiens ſecernit. Memoria quidem tenendum eſt, copiam urinae ab ingeſtis multum pendere, et cum nil in ſomno ingeratur, quantitatem urinae neceſſario imminui. Ebrius, praecipue ſi potus calidus ſit, ſubinde mingit, dum ſobrius, poſt longum tempus, evacuationis parum indiget. His tamen conceſſis, licebit nihilo minus affirmare, dormientem minus quam vigilantem excernere.

Sudor ſomno ſaepe abundans, affirmationem quam nunc illuſtro, refellere videbitur. Sudor eſt quodammodo duplex ; alterum genus a mera relaxatione, alterum ab aucta vaſorum actione, pendet. Illud, in ſyncope, extremiſque morborum ſtadiis, hoc, in exercitatione ſtrenua, videre eſt. Quin igitur ſudor inter dormien-

dum

dum abundet, ubi nempe cutis relaxatur, et ubi calor extrinſecus, ex onere ſtragulorum admodum augeatur, minime negandum, hoc tamen non ſomno ipſi tribuendum.

Ob minutas ſecretiones, obque alias cauſas, qui diutius aequo dormiunt, ignavi, torpidi, et haud raro obeſi evadunt. Fere omnia animalia ſomniculoſa pingueſcunt, et vice verſa. Philoſophus autem nunc vivit, qui credit ſomnum eſſe optimum rerum, cujuſque ſomnus, ad duodecimam uſque horam, ſaepe protrahitur. Ingenium ſat viget, ſed corpus pallidum ac debile videtur. Memoriae proditur, alium philoſophum, cui ſimilis opinio olim placuit, diutiſſime dormiviſſe, unde hebes factus, et lethargo demum correptus, obiit. Somnus per ſe igitur non ſaginat, ſed cibos nutrientes adjuvat. Num licebit affirmare, melius inter ſomnum concoqui? Pleraque animalia cibo plena, ſomnum ambire olim dictum, et gentes plurimas, maximam copiam cibi, mox ante ſomnum, ingerere eſſe ſolitas, nemo ignorat. Qui fit tamen, ut poſt decem horas ſoporis, homo non tantum eſuriat, quantum poſt ſex vigiliae? Nonne hoc probat, ſomnum valde concoctionem impedire? Minime quidem; appetitus cibi non ſolum ex con-

concoctione, sed ex fatigatione et excretionibus pendet. Ubi igitur fatigatio nulla, excretionesque minutae sint, fames serius adveniet.

Quin absorptio cibi quadantenus impediatur, non prorsus negare audeo; actio enim absorbentium ab actione musculorum magnopere pendet; musculi tamen, qui actionem lacteorum praecipue promovent, inter somnum adhuc agunt. Nonne semper respiratur? Nonne musculi abdominis singulis respirationibus commoventur? Sunt qui credunt, somnum esse tempus resorptionis, quia diarrhoea ex tenui crassescit; noxia paludum effluvia plus habent periculi; et corporis pondus augetur *. Sed haec opinio rejecta, argumentum meum parum afficiet.

Sententia quoque est Stahliana, concoctionem et absorptionem chyli optime inter somnum perfici; sed ratio qua opinio nititur adeo est futilis, ut refutationem vix mereatur. Animus rector inter somnum alibi parum occupatus, Stahlio judice, ad intestina attendere poterat multo melius quam alias, ubi ad singulas partes corporis moventis erat attendendum. Ratiocinio

* Vide Haller, t. v. p. 597. Lancisius, &c.

ex toto rejecto, opinio nihilo secius quodammodo vera. Cum irritabilitas omnium musculorum minuatur, nonne motus peristalticus erit lentior? Certe, sed modo concoctio bene perficiatur, sat celer erit ad absorptionem chyli promovendam. Celerrimus motus intestinorum adeo nil confert ad corporis nutritionem, ut eandem multum impediat. Exemplum est lienteria.

4to; Effectus somni salutiferi reliqui sunt adeo numerosi, ut eos vix recensere possim, adeoque cogniti, ut nulla explicatione indigeant. Homo labori destinatus, perpetuae actioni omnino est impar. Musculi diutius aequo agentes tremunt, debilitantur; pulsus febricitat; mens parum viget. Dorsum dein dolet, appetitus prosternitur, et insania ipsa advenit. Etiam ferae domantur, si diutissime vigilare coguntur, et tyrannis meliorem modum animum recti tenacem superandi non invenit, quam somnum fugare.

Placida quies somni tonum musculis relaxatis reddit, pulsum moderatur, et vim mentis restituit, ita ut homo aptus renovando labori indies resurgat.

CAP. IV.

Nulla res aut difficilior aut inutilior, quam pleraque de causis proximis commenta invenitur. Si igitur voluntati obtemperare auderem, hanc rem totam silentio praetermitterem; quaedam tamen adjiciam, ne ignaviae aut incuriae arguar.

Opiniones antiquorum hac de re erant abunde rudes ac incultae. Audacter finxerunt atque affirmarunt, parum anxii utrum opinio naturae veroque responderet, necne. Post motus diurnos, humores incrassescere et inde transeuntes difficilius, foramina quibus spiritus egredi solebant, claudere, credebant. Hinc somnus, attenuando humores, transitus antea clausos patefecit, et sic homines vigilando reddidit aptos.

Alii causam somni a vapore ex ventriculo exorto, et cerebrum afficiente, petebant; alii a spiritibus partium externarum defessis, et ad cerebrum ut quiescerent decedentibus, quae omnia memorare, vix, refutare, nequaquam licebit.

Auctor nuperus, Graeca eruditione eo usque imbuitur, ut omnes eorum opiniones, utcunque vanas,

vanas, ſtabilire conetur. Uti cauſam ſomni redderet, theoriis mechanicis rejectis, varias ſpecies animarum, Ariſtotelem imitatus, induxit; quas, iis quibus vacat et libet, expendendas, lubentiſſime relinquam.

Parte cranii remota, cerebri membranae nudae conſpiciuntur. Cerebro preſſo, ſopor profundus invadit, qui, preſſione ſublata, brevi evaneſcit. Hoc experimentum, a multis Gallorum ſaepius iterarum; unde plurimis placuit, compreſſionem cerebri eſſe ſomni cauſam proximam. Sed multa huic opinioni fidem demunt. Quaereſce licet, num ſomnus erat naturalis? Nonne magis apoplexiam quam ſomnum referebat? Praeterea, omiſerunt oſtendere quomodo compreſſio locum habere poſſit. Poſitus erectus minime favet congeſtioni in capite, et quo modo aliter compreſſio oriatur, vix conſtat. Nonne tamen dormituri plerumque decumbunt? certe; ſed ſomnus opprimit ſtantes, ſedentes, vel equitantes, ubi nempe nulla compreſſio ſit expectanda. Quin et, ſi decubitus ſomnum inferat congeſtione et compreſſione, nonne mortalis debet eſſe ſomniculoſior mane quam veſpere, ſanguine ſcilicet, nocturno decubitu, congeſto, et cerebrum premente?

mente? Haec opinio igitur omnino rejicienda eſt.

De fluido nerveo plurimi loquuntur aeque libere et audacter, ac ſi oculis, aliiſve ſenſibus, ſubjeciſſent. Si fluidum revera adſit, alia fluida, quotquot ſint, parum refert.

Nervus ligatus, nec ultra nec citra ligaturam tumet. Nervo reſecto, nullus humor exſtillat. Multum igitur ab aquoſis, vel aëreis fluidis, nerveum differre videtur.

Sed alia fluida reſtant multo ſubtiliora, quorum electricum eſt notiſſimum exemplum. Ne plura dicam, obſervetur, ſi ligatura injiciatur nervo, etſi ſtructura integra ſit, curſum hujus fluidi impediri; quod tamen non ſit, quantum fluidum electricum attinet *. Licet hoc fluidum concedatur, philoſophia vera exigit ejus proprietatum explicationem, priuſquam phaenomena naturae exinde explicarentur. Hoc omiſſo, ſomnus

* Quid ex hoc experimento (dummodo unquam rite fuerit inſtitutum) colligi debeat, vix novi: Nervus enim, prae ferro, tanto eſt mollior, ut preſſuram, ſalva ſtructura, ferre nequeat. Si tamen, mox poſt ligaturam ſublatam, ſenſus motuſque redeant, eorum abſentiam compreſſioni ſoli tribuere licebit. Electricum fluidum autem, eo citius movetur, quo ſolidius ſit metallum.

ſomnus temere tribuitur ejus inopiae, diurnis enim laboribus conſumitur. Inter ſomnum, ſecretio augetur, et homo redditur muniis vigilantis obeundis iterum aptus.

Sed multa hanc ſententiam undique ſubruunt. Somnus ſaepiſſime obrepit, cum fluidum abundat, uti poſt prandium. Cum diſſipatur, paucae horae ſomni ejus ſecretioni ſufficiunt. Cur igitur homines paulo poſt ſomnum inceptum non expergiſcuntur? At fluidum accumulatur. Ubi et quomodo? Num omnes proprietates fluidorum, etiam diverſorum, ſunt ei tribuendae? Haec ipſa profuſio, philoſophis prorſus indigna, ne quidem rem explicabit. Cum accumulatio ſit maxima, primo mane, homines tunc magis, quam circiter meridiem, vividi ac vegeti ſint oportet. Hoc tamen adeo non fit, ut, per aliquantum temporis vix vigilent, oſcitent, et ni res aliqua corpus animumve excitet, in ſomnum iterum relabantur. Sententia in Encyclopaedia Britannica tradita, ei jam memoratae haud abſimilis. Ibi affirmatur, non modo cerebrum, ſed nervos omnes, fluidum a ſanguine abſorbere. Hujus copia ſomnum arcet, inopia allicit, motus inaequales ſomnia gignunt. Auctor attamen oblitus

litus fuit dicere, quamobrem, poſt copiam cibi, mortales ſint ad ſomnum adeo proclives, etſi, quantum videtur, fluidum abundare debeat.

Debilitas indirecta, pro cauſa proxima ſomni propoſita, multis ejus phaenomenis abunde convenit; ſed quid explicat? Quomodo ab opinione eorum quibus placet, cauſam ſomni proximam eſſe fatigationem, vel vim nervorum imminutam, differt? Numquam lucem novam huic rei obſcurae affundit? Lingua eſt obſcurior, ut oraculo convenit; ſententia tamen omnino eadem.

Quin ſomnus oriatur a quadam mutatione nervorum, nemo, re recte conſiderata, dubitabit. Cum vaſa capitis nimis ſanguine abundent, vel cum vaſorum actio fiat enormis, ut in phrenitide, cerebrum, uti videtur, ultra modum excitatur. Hinc delirium ferox, vis muſcularis inſolita, mira frigoris reſiſtendi vis, et ſomni fuga. Cum cerebrum comprimitur, ut in apoplexia, motus voluntarii ceſſant, ſoporque profundus invadit. Multa, quae ſomnum movent, majore gradu adhibita, ſyncopen inferunt, ut in narcoticis odoribus, relaxatione partium corporis ſubita, multiſque hujuſmodi aliis, conſpicitur.

Omnia

Omnia quae cerebrum ſtimulant, vel excitant, ſomni adventui inimica fiunt. Attentio ad rem quamvis, cerebrum ſine dubio excitat, ſomnumque certiſſime fugat; impreſſiones validae a re externa ſeu interna; ſenſus ingrati, uti durus aſperve lectus, prava concoctio cibi, vermes in inteſtinis, et ſimilia inſuper multa. Ex his multiſque hujuſmodi phaenomenis, Cullenus peritiſſimus, cui nulla pars medicinae non multum debet, conſiderat ſomnum, ſyncopen, ac mortem, tanquam diverſos effectus ejuſdem cauſae, non niſi gradu inter ſe differentes. Statum ſomni igitur collapſui vel immobilitati vis nerveae, vigiliae, excitationi, vel mobilitati ejuſdem, tribuit; quae forma loquendi, quippe a nulla theoria de nervis pendens, eſt forſan omnium adhuc excogitatarum optima. Si tamen longius quaeratur de natura hujus collapſus atque excitationis, omnino conticeo. Hic omnes theoriae deficiunt. Ad finem, vel ſi lingua rudi uti licebit, ad ultima facta ubique ſcientiarum perveniatur oportet. Quo propius tamen cauſas rerum accedamus, eo uberiores labores, excultiores ſcientiae, vitaque humana ornatior et felicior, evadet. Interea, ea quae de ſomno explorari poſſunt, negligere vel vilipendere, quia omnia nondum plene detegun-

tur,

tur, foret aeque ſtolidum ac demonſtrationes Newtonianas (ſi parvis magna componere liceat) reſpuere, quia cauſa attractionis adhuc latet.

De *ſomniis* pauca adhuc dicta; ſed quoniam inſignes interdum edunt effectus, quoniamque mutationes valetudinis vel ſequuntur vel indicant, attentione medicorum omnino digna evadunt. Auctores metaphyſici plurimas diſputationes de eorum origine, natura, ac uſu moverunt; quas pleraſque, quippe dubias, obſcuras, inutiles, longamque orationem exigentes, ſilentio praeteribo.

Definitio ſomniorum ſupervacanea eſt, quia vocabulum nemo non intelligit. Varietas eorum eſt permagna; res enim adeo abſurdae ac enormes ſomnianti occurrunt, ut ipſe, unde provenerint, miretur. Praeteritorum parum recordatus, cum mortuis vel abſentibus colloquitur; falſa veris, ficta olim viſis, mire miſcet; imaginibus prorſus vanis atque abſurdis terretur; fidemque omnibus dat. Res olim actae, diuque

 oblitae,

oblitae, dolorem vel laetitiam renovant; frequenter tamen, quae vigilem occupant, eadem ſomnianti obverſantur. Hoc in proverbium abiit apud vulgus, quod quotidie dicere ſolet, ‘ narra mihi ſomnia, tuaſque cogitationes diurnas narrabo.’ Tyrannus timiduſve, noctu non minus quam interdiu, periculorum ac inſidiarum metu exagitantur; dux avidus pugnae acies dimicantes cernit; amator puellam dilectam miratur, ſuſpirat, et

‘ Venator defeſſa toro cum membra reponit,
‘ Mens tamen ad ſylvas, ac ſua luſtra redit.’

Quanto ſtupidior homo, quantoque profundior ſomnus, tanto pauciora ſomnia, vel ſaltem, rarior memoria. Homines fatui ſomniorum fere nunquam recordantur. Contra tamen, miles inter pericula degens, qui loca nova quotidie petit, mercator qui fures aut procellas pavet, et philoſophus qui devia ſcientiarum luſtrat, ſomniis ſaepiſſime turbantur.

Matutinum tempus eſt ſomniorum feraciſſimum, ita ut qui hora ſolita expergefactus, ſomnum iterum ambit, is plerumque ſomniet. Locke meminit adoleſcentis, qui nunquam conſcius fuerat ſomnii, ante annum aetatis vigeſimum

inum quintum, quo tempore, febre gravi fuit correptus.

Vir fama notiſſimus, inſomniis diris ad annum aetatis quintum decimum uſque, vexatus, eo ſe poſtea perduxit, ut ſomnia fierent multo rariora, minuſque moleſta. Capite tamen caſu graviter icto, ſomnia denuo redibant.

Æger ex inſania convaleſcens, et jam adeo bene ſe habens, ut dum plene vigil erat, nulla vel leviſſima ſigna priſtini mali oſtenderet, conquerebatur aliquandiu, eadem ſomnia vel cogitationes, quae antea die noctuque ſe tentaverant, et ad furorem adegerant, dormientem adhuc vexare. Cuſtodes autem teſtabantur, eum inter ſomnum multum turbari, cumque inſigni confuſione, imo inſania haud levi, ſed fugace, expergiſci.

Somniorum plurima ſenſui originem plane debent; ſed vix inde colligere licebit, reliqua, quorum origo ſit obſcurior, eandem agnoſcere. Exemplorum abunde praeſto eſt, quibus tamen paucas obſervationes praeponere oportebit. Somnia initio ſemper premunt veſtigia ſenſus unde oriantur, licet poſtea mire deflectant. Ille cujus pedibus calor admovetur, ſomniat ſe iter facere per torridas arenas, forſan per Ætnam, Veſu-

Vesuviumve; cujus lingua, ardore febris aut hesterni vini arescit, sibi videtur aquam desiderare, vel eandem avidissime deglutire; cujusque penis tumet,

——'tum immundo somnia visu,
'Nocturnam vestem maculant, ventremque supinum *.'

Ideae autem inter se multimodis connectuntur. Siquis advenae illustri in theatro, ex. gr. assederit, quandocunque eum viderit, vel in memoriam revocaverit, non modo vultus ac vestimenta hominis, sed comites, ii quibuscum colloquebatur, ornamenta theatri, et alia multa, magis

* Hoc exemplum quoque addidi, amore obscaenorum minime adductus; sed, quia auctores aliter ac debent, id vulgo explicant. Sic loquuntur: Puellam imaginationi somniantis oblatam amplecti vult, partibusque voluntati obedientibus, res peragitur. Quin hae partes imaginationi vigilis mirum in modum obtemperent, nemo inficias ibit; utrum tamen res ita sese, inter somnum, habeat, necne, parum constat. Hoc mihi veri videtur similius, sensus a partibus rigentibus ortus, imaginationem incendit, quae scenam conspectae vel speratae similem pingit, donec partes, quam maxime distentae, demum solvantur. Hoc frequentissime fieri credo, etsi interdum somnium ab imaginatione oriri forsan possit.

magis minusve vivide, pro intervallo temporis, proque vi imaginationis, sponte succurrent *. Ea quoque est natura imaginationis, ut quamlibet seriem rerum, ad finem perducere semper laboret; et cum in somno, voluntas eam minime cohibere potest, huc vagatur et illuc effraenata. Omnibus quas repraesentat fides datur; imagines enim vividissimae apparent, quia scilicet, rebus externis somniantem parum afficientibus, iis ex toto deditur. In isto statu vigilis, qui *reverie* nominatur, fere eadem (praeterquam quod imaginatio imperium voluntatis magis agnoscat) ac in somniis deprehenduntur. Animus, dum omnia late silent, in unam rem intentus, ad finem festinat, rerumque externarum negligens, ficta pro veris habet.

Sensui qui somnio originem praebet, intus oriri licet; ita, ventriculus gravatus, intestina vento tumida, dyspnoea, sanguis e corde difficile exiens, vel e cerebro difficile revertens, et alia hujusmodi multa, somnia horrenda, imo incubum ipsum, inferunt. Res externae attamen somnia quoque gignunt. Juveni dormienti contigit,

* Vide hoc elegantissime illustratum a M. de Formey; Choix des memoires de Berlin, tom. iii. p. 106.

contigit, proxima hieme, audire muſicen nocturnam. Melos erat dulciſſimum, uti poſtea comperit; ſed illi ſonus omnino diſcors videbatur. Credebat ſe flumini adſtare, apud cujus ripam viridem multi ruricolae convenerant, quorum alii ſub umbra arborum conſidebant, alii, indocto tibicine miſerum diſperdente carmen, ſaltabant. Silentio ſubito facto, expergefactus ſomnium mirabatur, donec inſtrumenta iterum canentia, ejus originem monſtrarent.

Vox nota etiam ſomnium interdum ciet. In diſputationibus Halleri, hiſtoria eſt mariti, qui queritur calliditatem uxoris, quae hoc modo omnia arcana ei ſomnianti elicere ſolebat: At quidam praetor militaris inſigniſſimum hujuſmodi exemplum praebet. Vir adhuc vivit, nulla fraudis vel erroris ſuſpicio; multa enim rem teſtantur, multi perſpicaces obſervabant, uti vir fide digniſſimus me certiorem fecit.

Praetorem in tabulato navis interdiu dormientem ſocius, cui mos cognitus erat, ſic allocutus eſt: ‘ Bene natas, ſed in periculo verſaris. ‘ Feſtinare melius erit.’ ‘ Feſtinabo,’ reſpondebat dormiens, cujus vultus aqua inſpergebatur. Socius mox addidit, ‘ Num vides iſtud ‘ monſtrum

'monſtrum immane, te, dente horrendo, cito 'petiturum? Quin te ſub undis mergis?' Ilico ſurgens, ni amici circumſtantes continuiſſent, ſe praecipitem projeciſſet.

Iidem alias eundem deſcriptione praelii luſerunt. 'Num vides acies inſtructas, et arma 'utrinque fulgentia?' 'Video,' reſpondebat ſomnians, nonnihil motus, 'En tuam legionem 'ſociosque tuos. In prima acie ſtatis, pugna 'non erit vobis incruenta.' 'Ut videtur, non,' reſpondebat magis magiſque commotus. Sono tormentorum imitato, gemitus quaſi vulneratorum audiebantur. 'Ecquid accidit?' dormiens quaerebat. 'Amicus tuus, qui prope ad'ſtitit, cruento vulnere accepto, animam effla'vit.' Sonus ſimilis iterum audiebatur, territoque roganti, 'quid nunc?' reſpondebatur, 'magna eſt undique ſtrages, et ſocius, qui prox'imus ſtetit, occiditur.' 'Certe curram,' pallidus ora, linguamque tremens, dixit. 'Siſte 'gradum; annon mors honeſta turpi vita me'lior eſt?' Colloquium rumpebatur novis ſonibus. 'Ecquid nunc?' majore terrore perculſus, rogabat. 'Eheu! eheu! vox flebilis 'reſpondebat, vir omnibus carus, tibi quidem 'cariſſimus, jam cecidit, et ecce cruore reſper-

'ſus

' ſus ante pedes volvitur.' ' Mehercule nunc ' curram,' magna voce exclamavit, e lectoque exiliens, per tentorium vel cubiculum aliquoties, priuſquam expergefieret, diſcurrebat.

Ex his ſimilibuſque, quidam tribuunt ſomnia ſenſui imperfecto, in ſtatu, ſomnum inter ac vigilias, quaſi medio, ibique ſubſiſtunt; quos alii egredi annitentes, multas opiniones protulerunt. Quia eventus interdum ſomnio reſpondit, et quia tenebrae ſemper ſuperſtitioni fuerunt amicae, plerique barbari ſomnia diis tribuerunt, ejuſque placita inde petiverunt. Praelia, ſupplicia extrema, rerumque momenta ſummarum, ſomniis vetulae, quam vatem vel fatidicam nominarunt, vertebantur, licet opinionem ejuſdem vigilis plebecula ipſa ſpreviſſet.

Baxter eruditus cuncta ſomnia, levia ac ridicula, haud minus quam gravia, angelis attribuit. Opinionem plene excutere non meum eſt, nec hoc neceſſarium habeo; tot enim poſtulatis nititur, ut proprio pondere ruat.

Qui dividunt animam in varias partes, vel qui plures animas hominibus ſingulis largiuntur, iis placet, phantaſiam ſomniantis vigilare, dum anima animalis et rationalis dormiunt, &c. Cum hoc ne quidem ulla ex parte intelligo,

quouſque

quousque iis qui intelligant rem explicare possit, dicere non audeo. Theoriae mechanicae hic quoque deficiunt. Unicum exemplum ab opere jam (p. 30.) citato proferam. M. de Formey omnem sensum cuidam motui nervorum, quem Gallice nominat 'ebranlement,' tribuit. Pars interior nervorum autem hunc motum facile admittit; itaque 'ebranlemens' somnum quoque comitantur, et inde somnia. Sententiam facundissime illustrat, multisque exemplis firmare conatur; at nihilosecius, non modo nil explicat, sed naturae videtur aliena †.

Quibus placet somnia ab imperfecta cerebri excitatione pendere, eorum duplex est ordo. Alii enim, partes diversas cerebri ac cerebelli, diversis usibus destinant, ita ut una pars sensui, altera motui, tertia cogitationi, &c. inserviat. Hisce omnibus simul rite excitatis, homo sentit, membra movet, judicioque utitur; una seorsim excitata, vel sensui, vel motui, vel cogitationi, soli sit aptus. E quibus tamen dissectionibus, vel experimentis, haec descriptio depromatur penitus ignoro.

F Alii

† Vide hanc rem luculentissime tractatam a Gregorio cel. conspect. med. theor. p. 62. et seq.

Alii autem, usque eo quo priores, progredi minime ausi, opinionem sic illustrant. Homo alias sat sanus, quod ad unam rem solummodo delirat. Homo mente captus, alia recte intelligit, alia nequaquam. Ita, cui cranium frangebatur, ille audivit medicos consultantes, verborumque sanus meminit, nunquam tamen in memoriam venit de seipso consultari. Eodem modo somnians, quaedam recte, plura tamen prave, dijudicat. Mendicula quae se reginam somniat, jure poscit ornamenta aurea, splendidam aulam, et satellites multos; cui tamen cogitationes tam apte cohaereant, ea nunquam (certe raro) meminit, vanam imaginem, se, adhuc mendiculam, ludere. Cum igitur omnis cogitatio ex cerebri excitatione pendet, cumque idem homo alias cogitationes bene, alias prave, alias non omnino prosequi potest, nonne convenit dicere, hujus cerebri partes varias varie esse excitatas? Hanc formam loquendi in medio relinquam; eam rejicere vel admittere penes quemque sit.

Quaestionem multum agitatam hic breviter proponam, homines semper somniant, necne? Qui somnia esse perpetua contendunt, in hanc fere sententiam loquuntur. Ea est natura animi, quae eum perpetuo cogitare

cogit.

cogit. Quod erat expectandum a priore, id experientia probat; quacunque enim hora hominem excitemus, somnium, vel conscientiam somnii, narrat. Praeterea, multae cogitationes menti semet offerunt, ita ordinatae uti conscii simus eas antea fuisse perceptas, adeo tamen obscurae, ut temporis meminisse nequeamus; haec omnia autem somnia fuerunt. Oblivio somniorum, his judicibus, hanc opinionem, ob causas postea memorandas, minime subruit.

Locke, quem longum discipulorum sequitur agmen, contra hanc opinionem acriter invehitur. De futilitate congitandi sine memoria, vir acer nec infacundus, more suo inculto, multa differit. Argumenta cuncta ex natura animae ducta, per se parum firma, facile prosternit, remque huc perducit: Homo nec somniare sine conscientia, nec conscius esse sine memoria, potest. Nulla memoria somnii igitur, nullum adfuisse indicat. Opinionem huic contrariam affirmare nolo, quia probare nequeo; sed vix dubitari potest, quin hic auctor sagacissimus ultra legem opus tetenderit. Namque multarum rerum indies sumus conscii, quas mox postea in mentem revocare vires superat. At, licet memoria distincta absit, conscii sumus,

nos

nos revera cogitaſſe ; poſt ſomnum, contra, nec cogitaſſe nec ſenſiſſe videmur. Nonne hoc abſentiam ſomniorum plene probat? vix quidem. Homo vigil inter *reverie*, in obtutu eodem manet defixus ; roga repente, ' quid re-' putas tecum?' et reſpondebit ' nihil equidem.' Num liceret affirmare, hunc nec ſenſiſſe nec cogitaſſe? hoc diſputantibus utrinque diſplicet. Sed quid Locke diceret de iis qui loquuntur, qui canunt, reſque multas, dormientes, peragunt, quarum omnium memoria perit? tot hiſtoriis jam prolatis, novas adjicere fere pudet ; ſed meliorem modum hanc rem illuſtrandi non novi.

Vir a ſeptimo menſe aetatis oculis captus *, conviciis vulgi, qui non famam modo ſed vitam ipſam petebat, laceſſitus, animique laboribus confectus, poſt prandium ibat dormitum. Pluribus horis elapſis, amico vocanti reſpondebat, et ſurgebat. Caenaculum ubi ſocii hilares conſidebant ingreſſus, cum duobus tunc canentibus, concinuit. Eleganter, uti ſolet, nullo verbo omiſſo, cecinit ; ovum poſtea edit, vinum aliaque bibit. Amicis tamen parum attentus viſus, mox ſecum colloqui coepit, ſed adeo ſummiſſe ac perturbate,

te,

* Dr Blacklock.

te, ut nullum verbum intelligi poſſet. Denuo majori vi excitatus, ſubito ſaltu expergeſiebat, nullius rei memor. Annon huic dormienti conſcientia fuit ? Quomodo aliter accurate concinere potuiſſet ? Nonne omnium mox obliviſcebatur ? Certe nemo judicium aut ſidem viri ſuſpicabitur. Omnes qui norunt judicium probant ; fama meliore fundamento quam hiſtoria rerum ſictarum nititur ; nec quiſquam verum magis amatve colitve.

Somnambuli quoque multa argumenta contra affirmationem Lockii ſubminiſtrant. De his tot miranda narrantur, quot repetere nec audeo neque volo. Eſt interdum cur ſuſpicemur artem in ſomnambulo, vel fraudem in auctore ; licet enim illi, exhibendo, huic, narrando inſolita, famam ambire. Unum exemplum nihilominus proferam, quod Archiepiſcopus de Bourdeaux obſervavit, et auctoribus Encyclopaediae * Gallicae tradidit. Juveni, cui mos erat ſomnambulare, aſſidebat, ut rem, ſaepe auditam, ipſe conſpiceret. Juvenis ſurrexit, orationemque, accurate ſcriptam, clara voce legit, partes varias limavit, ornavit. Muſicen quoque ſcripſit et perquam accurate. Oculi aperti erant, ſed charta

* Vid. *Somnambule*.

charta densa, eos inter ac chartam, interposita; nec scribentem nec legentem impediebat.

Alias, credens se ambulantem prope flumen, vidisse puerum periclitatum, quem ut aquae eriperet, illuc irruit; tunc in lecto nantem imitatus, pulvinar captabat, quo ad littus advecto, tremiscebat (hiems enim erat) vinumque poscebat. Aquam oblatam rejecit, vinumque iterum acrius flagitabat, quo accepto, quievit. Postero mane, nihil meminit, nec quod acciderat dictitantibus credidit.

Haec neque confirmare argumentis, neque refellere in animo est; ex ingenio suo quisque demat vel addat fidem. Multa tamen, certissima fide, commonstrant, memoriam non semper sequi conscientiam seu vigilantis sive somniantis; opus enim est quadam attentione animi, qua absente, memoria abest.

Quod somnium dormienti, qualibet hora excitato adesse videatur, forsan non multum ad rem pertinet; quia, quibusdam judicibus, somnium longum, pluresque annos occupavisse visum, inter vocem primo auditam, plenamque somni fugam, intercedere potest. Incredibilem vim ac celeritatem imaginationis, auctores plurimis fabulis illustrarunt, quas nec referre

nec examinare nunc vacat. Hoc utique ex ſupra dictis colligere licebit, ea eſt argumentorum utrinque, atque rei ipſius natura, quae viros judicio, ac candore aequos, in alterutram opinionem coget.

Plura de ſomnambulatione addere forſan parum refert. Eam, ut et ſomnia, quidam tribuunt ſomno minus profundo; ſed,

1*mo*, Molimina tunc fiunt, iis, quae in ſomniis conſpiciuntur, abſimilia.

2*do*, Stimuli dormientem, ſeu ſomniet, ſive non, facile excitaturi, ſomnambulum vix afficiunt. Hic nudus frigori brumali objectus, ille brachium acicula foſſus, citra vigiliam fuit. Num adhuc conveniet nominare ſomnambulationem, ſtatum ſomni minus profundum? Pluma, labia Galli ſomnambuli ſupra memorati, titillans, ad novum colloquium, at non ad vigiliam, duxit.

3*tio*, Somnambulus non modo non omnibus ſenſibus, ſed ne quidem ullo, plene utitur. Quod menti haeret, id mirum videtur edere effectum. Si velint foribus exire, eas conſpiciunt, clauſas queruntur, ad feneſtram currunt, unde ſe projiciant; fructus rogatos ſentiunt et vorant, alias, non; omnia id quod mentem

tem agitat, ſpectantia, audiunt, intelliguntque, ſed alia negligunt.

410, Alia denique phaenomena ſunt ſomniis adhuc diſſimiliora. Somnambulus recordatur rerum in priore ſomnambulatione actarum, quas idem vigil nunquam recordari potuit nec poterit. Liceat enim in ſomnum iterum incidere, et omnium obliviſcetur. Pauca tamen ſomnia ſunt quae animum ita movent, ut corpus ipſum valde afficiatur, quae non facile recordari poſſumus. Praeterea, ſomnambulus ſubito excitatus, diutiſſime ſtupidus manet; huc illuc oculos volvit; nec aliquantiſper intelligere poteſt, ubi ſit, aut quid agatur.

Sunt qui habent mendoſam theoriam nulla meliorem, quibus cum non aſſentior, vix affirmare audebo, ſomnambulationem a ſomno minus perfecto ſolo pendere, etſi mutationem unde pendeat detegere nequeo. Maniam, quod ad plurima refert, hoc tamen rem neutiquam explicat.

Uſus quorundam ſomniorum abunde patet. Si cui inepte cubanti, circuitus ſanguinis turbetur, is forſan ſomniabit ſe praecipitem deferri in undas, quo ſenſu vigilabit, poſitumque mutabit. Quid tamen de iſtis ſomniis levibus ac ridiculis,

diculis, quae nec ſomnum rumpunt, neque animum delectant, dicendum, quaeſo? Haecne quoque benigno conſilio naturae, dies noctesſque ſaluti hominum conſulentis, ſunt tribuenda?

Somnia non eſſe negligenda, multa ſuadent. Quem horrida identidem laceſſunt, is vinum et crapulam veſpertinam effugiat. Caput ſemper elevetur, nec nimium ſit ſtragulorum onus. Qui incubo vexatur, is apoplexiam, paralyſin, et hydrothoracem metuat, et omnia quae movere ſolent, caveat. Sint voluptates modicae et exercitatio conſtans.

Judicium medici, ſomniis ſaepenumero adjuvatur. Somnus lenis, placidus, poſt plurimos morbos, inter prima ſigna valetudinis redeuntis conſpicitur, uti poſt febres ac hypochondriaſin quotidie videre eſt; ſomnus contra, diris et inſolitis imaginibus turbatus, morborum eſt frequens praecurſor atque comes.

* * * * *

Ante finem factum, grates gratiſſimas, viro admodum reverendo ROBERTO HAMILTON, Theologiae in Acad. Edin. Prof. Emerito, agere juvat. Ob amicitiam intemeratam, qua me, ab initio uſque ſtudiorum, fuit dignatus, ob conſilia amica, benevola, acrimoniae et adulationis aeque immunia, quantum debeam equidem, nunquam rependere potero.

Grates publicas quoque CULLENO celeberrimo reddere liceat. Animum quem doctrinae eximiae, per biennium hauſtae, gratum effecerant, complura officia amica gratiorem effecerunt, nec ſcio an eruditionem ejus latiſſimam, judicium acutum, an mores amabiles, magis admirer.

Erga GREGORIUM, qui hanc diſſertationem eo animi candore, eaque judicii vi, quibus eminet, perlegit ac emendavit, animum gratiſſimum ſemper geram. Is egregius juvenis, ſimul ac docere coepit, ob nempe patriam famam, omnes in ſe convertit; dein brevi effecit, ut pater

in

in ſe minimum momentum, ad favorem conciliandum, eſſet.

Denique, liceat mihi fideli alumno, huic academiae almae optima vovere. Diu intra ejus pomaeria floreant Profeſſores, aemuli eorum quos nunc, Europae miranti, Patria exultans oſtendit.

FINIS.

CORRIGENDA.

Pag. 1. l. 6. *pro* abdormiſcit *lege* obdormiſcit
2. 7. *pro* ſomno *lege* ſomnus
4. 11. *pro* extremarum *lege* externarum
18. 6. poſt ſomnium dele ,
28. 10. *pro* iterarum *lege* iteratum